

Titokvédelem a bűnüldözésben

Nyeste Péter

A modern információs társadalmakban az információs szabadság igényével párhuzamosan egyre gyakrabban merül fel a társadalom közérdekeinek (például közrend, közbiztonság) érvényesítése érdekében a bűnüldöző szervek kezelésében lévő személyes adatok, egyéb bűnüldözési információk védelme.

Amennyiben a bűnüldözés és a bűnözés egymáshoz való viszonyát egyfajta harcnak tekintjük, akkor nyilvánvaló, hogy a bűnüldözési munka eredményessége megkívánja, hogy bizonyos adatok, információk tartósan titkokat képezzenek (például technikai paraméterek, fedett nyomozó személye, belső iránymutatások, metodikák), azokat az „ellenség” elől védeni kell.

Ugyanakkor vannak olyan adatok, információk, amelyeket csak a büntetőeljárásnak egy bizonyos pontjáig kell és lehet „titokként” kezelni, az arra nem jogosult személyek részére nem hozzáférhetővé tenni.

Már a XIX. század végén készült nyomozati utasítás is foglalkozott a nyomozást érintő titokvédelem kérdéskörével.¹ A Nyut. 41. § szerint: „Köteles a rendőri hatóság a nyomozásra vonatkozó titoktartást szigorúan megőrizni és gondoskodni, hogy a nyomozás vagy annak egyes részletei csak akkor és annyiban hozzanak nyilvánosságra, amikor és amennyiben a nyomozás érdekében vagy közérdekből kívánatos.”

A titokvédelem kérdéskörével összefüggő, de annál tágabb, a titkosság alapelvéhez fűződő fogalom a *konspiráció*, amely nemcsak a titok védelmét, hozzáférhetetlenségét biztosító intézkedés, hanem aktív, magában a tevékenységben realizálódó, a végrehajtás módjában kifejezésre jutó titkosságot is jelent.

Az első hazai detektív szabályzat a konspiráció utóbbi elemét a következőképpen határozza meg: „Az eljárás sikeressége érdekében a figyelés, puhatólás, rovott múltú egyének ellenőrzése, s más olyan működésnél, hol a rendőri jelleg elárulása nem szükséges, a detektív őrizze meg inkognitóját.”²

A titokvédelem állandó és történelmileg is jól követhető problémája, hogy a titkok megtartásával és megőrzésével kapcsolatos erőfeszítésekkel legalább azonos mértékű törekvések vannak az illetéktelenek és az „ellenség” részéről a titkok feltörésére. Ebben a két egymás ellen ható folyamatban kell olyan megoldást kidolgozni és alkalmazni, amely az illetéktelen behatolásokat, megismerési kísérleteket részben megakadályozza, illetve

¹ 130,000/99 B.M. számú körrendelet a nyomozó rendőri közegek és hatóságok részére, 1899. (Nyut.)

² SZOMOR Sándor (2011): *Jubileumi emlékalbum a 125 éve megalakult Budapesti Detektívtestület tiszteletére*. Budapest, ORFK. 46.

regisztrálhatóvá, felfedhetővé teszi, illetve a személyes adatok és egyéb bűnüldözési információk védelmét biztosítja.

A rendszerváltás után változtatni kellett a rendvédelmi szervek korábbi titkosítási gyakorlatán is, egyértelművé vált, hogy valamilyen adatot titkosítani csak törvényi felhatalmazás alapján, a szükségesség és arányosság követelményének megfelelően jogszerű.

Magyarország Alaptörvényének VI. cikke biztosítja mindenki részére a személyes adatok védelméhez és a közérdekű adatok megismeréséhez fűződő jogokat.³ Ezek a jogok nem korlátozhatatlanok, az Alaptörvény I. cikk 3. bekezdése kijelöli a korlátozhatóság feltételeit.

Az új büntetőeljárási törvény – a 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról – XV. fejezete tartalmazza a büntetőeljárásban kezelt adatok védelmére vonatkozó rendelkezéseket, a XVI. fejezet az eljárás iratainak megismerését és zárt kezelésének szabályait tartalmazza, továbbá a XVII. fejezet foglalkozik a minősített adat büntetőeljárásban történő felhasználásával.

A bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság gondoskodik arról, hogy a büntetőeljárásban kezelt védett adat szükségtelenül ne kerüljön nyilvánosságra, ne juthasson illetéktelen személy tudomására, és a személyes adat védelme biztosított legyen. A bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság indítványra elrendeli – illetve bizonyos esetekben hivatalból is – a személyes adatok zárt kezelését. Ennek során a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság biztosítja, hogy a zártan kezelt személyes adat az eljárás egyéb adataiból se váljon megismerhetővé.

A törvény bevezet egy új ügyiratkezelési lehetőséget, a *zárt ügyiratot*, amelyre szintén nem terjed ki az ügyirat-megismerési jogosultság. A zártan kezelt ügyiratot a büntetőeljárási törvény, valamint az eljáró bíróság, ügyészség eltérő rendelkezése hiányában csak a bíróság, az ügyészség vagy a nyomozó hatóság ismerheti meg. Az ügyirat zárt kezelése esetén a bíróság, az ügyészség, illetve a nyomozó hatóság biztosítja, hogy a zártan kezelt ügyirat, illetve annak tartalma az eljárás egyéb ügyirataiból és adataiból ne váljon megismerhetővé, az ügyiratok megismerését oly módon biztosítja, hogy az ne eredményezze a zártan kezelt ügyirat megismerését.

A törvény által bevezetett, új elnevezésű *leplezett eszközök alkalmazása során az alkalmazó szerv a leplezett eszköz alkalmazásának előkészítésével, elrendelésével, végrehajtásával kapcsolatos valamennyi ügyiratot az eljárás ügyirataitól elkülönítetten kezeli*. Az elkülönített ügyiratrészen egyértelműen fel kell tüntetni az elkülönített kezelés tényét.⁴

³ VI. cikk

(1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák. A véleménynyilvánítás szabadsága és a gyülekezési jog gyakorlása nem járhat mások magán- és családi életének, valamint otthonának sérelmével.

(2) Az állam jogi védelemben részesíti az otthon nyugalmát.

(3) Mindenkinek joga van személyes adatai védelméhez, valamint a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez.

I. cikk 3. bek.

Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.

⁴ A nyomozás és az előkészítő eljárás részletes szabályairól szóló 100/2018. (VI. 8.) Korm. rendelet.

Az ügyészség eltérő rendelkezése hiányában a *leplezett eszközök alkalmazásának befejezéséig* az alkalmazás során keletkezett bizonyítási eszközök, különösen a technikai eszközzel rögzített adatok és a leplezett eszközök alkalmazására vonatkozó engedély *nem képezik az eljárás ügyiratainak részét.*

Ezeket a rendelkezéseket megfelelően alkalmazni kell abban az esetben is, ha a leplezett eszköz alkalmazásával összefüggő adatoknak a minősített adatok védelméről szóló törvény szerinti minősítését rendelték el. Az elkülönített ügyiratkezelés az ügyészség ezzel kapcsolatos rendelkezéséig vagy a leplezett eszközök alkalmazásának befejezéséig tarthat. Az elkülönített ügyiratkezelés megszüntetését követően az eljárás ügyiratai közé a leplezett eszközök alkalmazása során *keletkezett bizonyítási eszközöket*, így különösen a technikai eszközzel rögzített adatokat és a *leplezett eszközök alkalmazására vonatkozó engedélyt* kell elhelyezni.

A leplezett eszközök *előkészítésével, elrendelésével, végrehajtásával kapcsolatos* egyéb ügyiratokat – az ügyészség eltérő rendelkezése hiányában – *ezt követően is elkülönítetten kell kezelni.* Ezzel az új szabályozással a jogalkotó megteremti az európai gyakorlatnak megfelelő elkülönített, de nem minősített ügyiratkezelést, ami a minősített adatok mennyiségének a jelentős csökkenéséhez vezethet.

Amennyiben a büntetőeljárás elrendelését a *büntetőeljárás megindulását megelőzően folytatott titkos információgyűjtés alapján* kezdeményezték, és az eljárás elrendelésekor a titkos információgyűjtés folytatásaként leplezett eszközök alkalmazását rendelik el, a titkos információgyűjtés – kezdeményezés során megküldött – előzményi ügyiratait a fenti szabályok megfelelő alkalmazásával a leplezett eszközök alkalmazása során keletkezett ügyiratokkal együtt kell kezelni. A leplezett eszközök alkalmazása során keletkezett bizonyítási eszközöket, illetve iratokat az alkalmazás befejezéséig

- törvényben meghatározott feladatai ellátása érdekében más bíróság, ügyészség vagy más leplezett eszközök alkalmazására feljogosított szerv;
- a leplezett eszközök végrehajtásában való közreműködésre kijelölt rendőri szerv; illetve
- nemzetbiztonsági szolgálat is megismerheti.

A titokvédelem jogszabályi alapjai

A nemzeti minősített adat védelmét szabályozó legfontosabb jogszabályok:

- a *minősített adat védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény (Mavtv.);*
- a Mavtv. felhatalmazása alapján a *Nemzeti Biztonsági Felügyelet működésének, valamint a minősített adat kezelésének rendjéről szóló 90/2010. (III. 26.) Korm. rendelet* szabályozza a minősített adatok védelmének és kezelésének részletszabályait;
- elektronikus adatkezelés esetén a *minősített adat elektronikus biztonságának, valamint a rejtjeltevékenység engedélyezésének és hatósági felügyeletének részletes szabályairól szóló 161/2010. (V. 6.) Korm. rendelet.*

Iratkezelésre vonatkozóan:

- a *köziratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről szóló 1995. évi LXVI. törvény;*

– a közfeladatot ellátó szervek iratkezelésének általános követelményeiről szóló 335/2005. (XII. 29.) Korm. rendelet.

Az EU és NATO minősített adatok védelmére egyéb szabályok is vonatkoznak.⁵

Hazánk Európai Unióhoz történő csatlakozásával, 2004-ben szükségessé vált a magyar minősítési rendszer jogharmonizációs célú átalakítása. *Bevezetésre került a négy szintű, káralapú minősítési rendszer*, az EU-s minősítési jelzések magyar jogrendszerbe átültetése, valamint azoknak a magyar minősítési jelöléseknek megfeleltetése.

A négy szintű, káralapú minősítési rendszerben az adat minősítésére csak akkor történhet meg, ha annak illetéktelen megismerésével, illetve felhasználásával a titoktörvényben megjelölt védendő érdek sérül vagy veszélybe kerül. A káralapú minősítés bevezetésével a minősítőnek a törvényben meghatározott minősítési szempontok alapján azt kell eldöntenie, hogy milyen kár bekövetkezésével fenyeget az adat illetéktelen megismerése vagy felhasználása.

A minősített adat védelméről szóló törvény alapján egy adat minősíthetőségét már nemcsak a korábbi titokkörü jegyzékekben feltüntetett adatfajták körébe tartozás alapozza meg, a titokkörü jegyzékek helyett a védhető állami érdekek körét határozza meg a törvény, amely a minősíthetőség objektív alapját képezi.

A minősíthetőség szubjektív alapja a minősítő jogszabályi keretek között hozott döntése arról, hogy az adathoz való illetéktelen hozzáférés az állam mely minősítéssel védhető érdekét károsítja ténylegesen, közvetlenül.

Önmagában az adat minősítéssel védendő közérdek körébe tartozása nem alapozza meg a minősíthetőségét, csak annak egy részelemét képezi.

A Mavtv. különbséget tesz nemzeti minősített adat és külföldi minősített adat között.

⁵ NATO

1999. évi V. törvény a Magyar Köztársaság Kormánya és a NATO között Brüsszelben, 1994. július 5-én aláírt Biztonsági Megállapodás és az annak mellékletét képező Ügyvezetési Szabályzat megerősítéséről és kihirdetéséről;

2000. évi IV. törvény az információ biztonságáról szóló, Brüsszelben, 1997. március 6-án kelt NATO Megállapodás megerősítéséről és kihirdetéséről;

Az Észak-atlanti Szerződés Szervezete Biztonsági Beruházási Programja keretében kiírásra kerülő pályázatokon való részvételi jogosultság feltételeiről, a jogosultság megszerzésével kapcsolatos eljárás szabályairól és az eljáró szervezetről szóló 164/2002. (VIII. 2.) Korm. rendelet;

Security Within The North Atlantic Treaty Organisation (NATO) C-M(2002)49 dated 17 June 2002

EU

A Tanács 2013/488/EU határozata (2013. szeptember 23.) az EU-minősített adatok védelmét szolgáló biztonsági szabályokról magyarul és angolul;

a Bizottság (EU, Euratom) 2015/443 határozata (2015. március 13.) a Bizottságon belüli biztonságról magyarul és angolul;

a Bizottság (EU, Euratom) 2015/444 határozata (2015. március 13.) az EU-minősített adatok védelmét szolgáló biztonsági szabályokról magyarul és angolul;

a Tanács 2009/968/IB határozata (2009. november 30.) az Europol-információk titoktartási szabályzatának elfogadásáról magyarul és angolul;

az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselőjének határozata (2013. április 19.) az Európai Külügyi Szolgálat biztonsági szabályairól (2013/C 190/01) magyarul (Elérhető: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013D0629\(03\)&qid=1442994853071&from=HU](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013D0629(03)&qid=1442994853071&from=HU)) és angolul.

Minősített adat:

- *Nemzeti minősített adat:* a minősítéssel védhető közérdekek körébe tartozó, a minősítési jelölést az e törvényben, valamint az e törvény felhatalmazása alapján kiadott jogszabályokban meghatározott formai követelményeknek megfelelően tartalmazó olyan adat, amelyről – a megjelenési formájától függetlenül – a minősítő a minősítési eljárás során megállapította, hogy az érvényességi időn belüli nyilvánosságra hozatala, jogosulatlan megszerzése, módosítása vagy felhasználása, illetéktelen személy részére hozzáférhetővé, valamint az arra jogosult részére hozzáférhetetlenné tétele a minősítéssel védhető közérdekek közül bármelyiket közvetlenül sérti vagy veszélyezteti (a továbbiakban együtt: károsítja), és tartalmára tekintettel annak nyilvánosságát és megismerhetőségét a minősítés keretében korlátozza.
- *Külföldi minősített adat:* az Európai Unió valamennyi intézménye és szerve, továbbá az Európai Unió képviselőjében eljáró tagállam, a külföldi részes fél vagy nemzetközi szervezet által készített és törvényben kihirdetett nemzetközi szerződés vagy megállapodás alapján átadott olyan adat, amelyhez történő hozzáférést az Európai Unió intézményei és szervei, az Európai Unió képviselőjében eljáró tagállam, más állam vagy külföldi részes fél, illetve nemzetközi szervezet minősítés keretében korlátozza.

A nemzeti minősített adat fogalmából kiindulva a tudomásunkra jutott adatnak *a minősítéssel védhető közérdek körébe* kell tartoznia, hogy minősíthető legyen.

Minősítéssel védhető közérdek: Magyarország

- szuverenitása, területi integritása;
- alkotmányos rendje;
- *hónvédelmi, nemzetbiztonsági, bűnüldözési és bűnmegelőzési tevékenysége;*
- igazságszolgáltatási, központi pénzügyi, gazdasági tevékenysége;
- külügyi vagy nemzetközi kapcsolatai;
- *állami szerve illetéktelen külső befolyástól mentes, zavartalan működésének biztosítása.*

A bűnüldözési és bűnmegelőzési tevékenység során leggyakrabban a dőlt betűvel jelzett közérdekkörbe tartozó adatokat minősítik. Az adatminősítéssel csak abban az esetben védhető, ha:

- a keletkezett adat a minősítéssel védhető közérdekek körébe tartozik;
- az adat nyilvánosságra hozatala, jogosulatlan megszerzése, módosítása vagy felhasználása, illetéktelen személy részére hozzáférhetővé, valamint az arra jogosult részére hozzáférhetetlenné tétele károsítja a minősítéssel védhető közérdeket;
- az adat nyilvánosságát és arra feljogosított személyen kívüli megismerhetőségét meghatározott ideig korlátozni szükséges.

Az adatminősítéssel csak valamennyi törvényi feltétel fennállása esetén és csak a legszükségesebb ideig védhető.

Minősítési szintek

A nemzeti minősített adat fogalmi eleméhez tartozó minősítési jelölés a minősítés szintjére, valamint a vonatkozó jogszabály által meghatározott egyéb minősítési jelölésekre utal.

A törvény megtartotta a korábbi négy szintű, de már káralapú minősítés rendszerét, amely az alábbi minősítési szinteket tartalmazza:

- *szigorúan titkos*,
- *titkos*,
- *bizalmas*,
- *korlátozott terjesztésű*.

Egy adat minősítési szintjét az határozza meg, hogy minél nagyobb kárt okoz a minősített adat illetéktelen személyek általi megismerése, megváltoztatása, annál magasabb szintű *személyi, fizikai, adminisztratív és elektronikus biztonsági követelményeknek* kell érvényesülnie a védelem során.

Amennyiben az adat nyilvánosságra hozatala, jogosulatlan megszerzése, módosítása vagy felhasználása, illetéktelen személy részére hozzáférhetővé, valamint az arra jogosult részére hozzáférhetetlenné tétele

- *rendkívül súlyosan károsítja* a minősítéssel védhető közérdeket, akkor „*Szigorúan titkos!*”;
- *súlyosan károsítja* a minősítéssel védhető közérdeket, akkor „*Titkos!*”;
- *károsítja* a minősítéssel védhető közérdeket, akkor „*Bizalmas!*”;
- *hátrányosan érinti* a minősítéssel védhető közérdeket, akkor „*Korlátozott terjesztésű!*” minősítési szintű.

Az érvényességi idő

A nemzeti minősített adat fogalmának eleme az érvényességi idő.

A Mavtv. meghatározása alapján az *érvényességi idő* az az év, hó, nap, szükség esetén óra, perc szerint feltüntetett időpont, ameddig a nemzeti minősített adat nyilvánosságra hozatalát, illetve az arra feljogosítotton kívüli minden megismerhetőségét a minősítő korlátozza.

Az érvényességi idő

- „*Szigorúan titkos!*” és „*Titkos!*” minősítési szintű adat esetén legfeljebb 30 év;
- „*Bizalmas!*” minősítési szintű adat esetén legfeljebb 20 év;
- „*Korlátozott terjesztésű!*” minősítési szintű adat esetén legfeljebb 10 év lehet.

Az érvényességi idő hosszabbításának szabályai

A „*Titkos!*” vagy annál magasabb minősítési szintű adat minősítésének érvényességi ideje új minősítési eljárás lefolytatásával rendkívül indokolt esetben egy alkalommal, *legfeljebb*

30 évvel, illetve Magyarország – magánszemély jogos érdekével szorosan összefüggő – honvédelmi, nemzetbiztonsági, bűnüldözési vagy igazságszolgáltatási érdekére tekintettel *két alkalommal*, legfeljebb 30–30 évvel meghosszabbítható. (30+30+30, max: 90 év).

A „Bizalmas!” vagy „Korlátozott terjesztésű!” minősítési szintű adat minősítésének érvényességi ideje új minősítési eljárás lefolytatásával rendkívül indokolt esetben egy alkalommal, *legfeljebb 5 évvel*, illetve Magyarország – magánszemély jogos érdekével szorosan összefüggő – honvédelmi, nemzetbiztonsági, bűnüldözési vagy igazságszolgáltatási érdekére tekintettel *két alkalommal, legfeljebb 20–20 évvel* meghosszabbítható. Az érvényességi idő meghosszabbításáról minden olyan címzettet vagy annak jogutódját értesíteni kell, akinek a minősített adatot továbbították. Az új minősítési eljárást az érvényességi idő lejártá előtt le kell folytatni. Az érvényességi idő elteltével az adat minősített jellege megszűnik. A minősítés megszűnése után az adat újból nem minősíthető.

Bizalmas minősítési szintű adat maximális érvényességi ideje *20+20+20=60 év lehet*.

Korlátozott minősítési szintű adat maximális érvényességi ideje *10+20+20=50 év lehet*.

Az új minősítési eljárást az érvényességi idő lejártá előtt le kell folytatni. Az érvényességi idő elteltével az adat minősített jellege megszűnik. A minősítés megszűnése után az adat újból nem minősíthető.

A minősített adat kezelése során az adat minősített jellegének mindig egyértelműen felismerhetőnek kell lennie. A nemzeti minősített adat hordozóján vagy – ha arra nincs lehetőség – külön kísérőlapon fel kell tüntetni a minősítési szintet, az érvényességi időt, a minősítő nevét és beosztását.

Ha több minősített adat el nem különíthető módon, csak együttesen kezelhető, akkor azokat az alkalmazott legmagasabb minősítési szintnek megfelelően kell kezelni.

Minősítési eljárás

A nemzeti minősített adat fogalmának eleme a minősítési eljárás.

Egy adat önmagában legtöbbször nem válik titkossá, csak ha azt a bűnüldöző szervezet megfelelő szintű vezetője a szerv feladataival összefüggésben – a jogszabályi előírásoknak megfelelően – egy eljárás során minősíti.

A Mavtv. meghatározza a feladat- és hatáskörében minősítésre jogosult vezetők körét. A rendőrség vonatkozásában minősítésre jogosult vezetők: az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv vezetője, belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv vezetője, terrorizmust elhárító szerv vezetője.

A minősítők minősítői jogkörüket írásban

- „Szigorúan titkos!” minősítési szintű adat esetén a helyettesükre, valamint a Kormány tagja a közigazgatási államtitkárakra, az államtitkárakra és a helyettes államtitkárakra;
- „Titkos!”, „Bizalmas!” és „Korlátozott terjesztésű!” minősítési szintű adat vonatkozásában az irányításuk alatt álló, közhatalmi jogosítványokkal felruházott szervben vezetői megbízással rendelkeznek, illetve vezetői beosztásba kinevezettekre átruházhatják.

A minősítői jogkör átruházásáról, a minősített adat védelmével kapcsolatos szakirányítási tevékenységről, valamint a személyi és adminisztratív biztonsági intézkedések egységes alkalmazásáról szóló 25/2013. (VI. 28.) ORFK utasítás alapján a minősített adatot kezelő szervek biztonsági területeiken az alábbi minősítési szintig kezelhetnek minősített adatot:

„Szigorúan titkos!” minősítési szintig:

- az ORFK;
- a Készenléti Rendőrség;
- a Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ;
- a „Szigorúan titkos!” minősítési szintű rejtjelző eszközzel rendelkező minősített adatot kezelő szervek, kizárólag a rejtjelző eszközzel összefüggő minősített adatok vonatkozásában;
- a megyei rendőr-főkapitányságok futár csoportjai.

„Titkos!” minősítési szintig:

- az előző felsorolásban nem szereplő területi szervek;
- a helyi szervek.

Az országos rendőrfőkapitány minősítői jogköreit – átruházott jogkörben – az alábbi vezetők gyakorolják:

„Szigorúan titkos!” minősítési szintig:

- az országos rendőrfőkapitány-helyettesek;
- a minősített adatok védelmének szakmai felügyeletével kapcsolatos feladatok körébe tartozó adatok esetében az ORFK biztonsági vezetője.

„Titkos!” minősítési szintig:

- az ORFK állományából a főosztályvezetők és a velük azonos jogállású vezetők;
- a Készenléti Rendőrség parancsnokának helyettesei, főosztályvezetői és a velük azonos jogállású vezetők, a Személy- és Objektumvédelmi Igazgatóság Megelőző Védelmi Osztály vezetője, az Ügyeleti és Védelmi Szolgálat vezetője, a Különleges Szolgálatok Igazgatósága Tanúvédelmi Szolgálat osztályvezetői, a nyomozó szerveinek, valamint a felderítő, értékelő-elemző és migrációs szervezeti elemeinek osztályvezetői;
- a fenti felsorolásban nem szereplő területi szerveknél a szerv vezetője és helyettesei, főosztályvezetői, bűnügyi, felderítő, gazdaságvédelmi, elemző-értékelő, migrációs, fogdafelderítési és börtönelhárítási osztályok vezetői;
- a rendőrkapitányság vezetője és helyettese, a bűnügyi, valamint a vizsgálati osztály vezetői;
- a határrendészeti kirendeltség vezetője és helyettese;
- a minősített adatok védelmének szakmai felügyeletével kapcsolatos feladatok körébe tartozó adatok esetében a területi és a helyi szerv biztonsági vezetője, amennyiben vezetői megbízással rendelkezik vagy vezetői beosztásba kinevezett személy.

A minősítéssel kapcsolatos feladatok

A minősítési eljárás

A minősítést az köteles kezdeményezni, akinél az állami vagy közfeladata ellátása során a minősítési feltételeknek megfelelő adat keletkezik, vagy részére ilyen továbbítottak.

A minősítendő adat minősítéséhez a kezdeményező indokollással ellátott minősítési javaslatot készít. A minősített adatot tartalmazó munkapéldányon vagy a kiadmányozott minősített adathordozó eredeti irattári példányán, illetve ha az adathordozó jellege miatt nincs rá mód, akkor a külön kísérőlapon vagy az elektronikus minősített adattól adminisztratív módon elválaszthatatlan kezelésű elektronikus adatállományban szerepel a minősítési javaslat és a minősítési javaslat tárgyában hozott döntés. A minősítő a döntését saját kezűleg aláírja vagy elektronikus aláírásával látja el.

A minősítési javaslatban fel kell tüntetni a minősítéssel védhető valamely közérdekre történő hivatkozást, a minősítési szintet és a minősítés érvényességi idejét. A minősítési javaslat indokolásának tartalmaznia kell azokat a tényeket és körülményeket, amelyek a minősítést szükségessé teszik.

A minősítési eljárás alatt álló, minősíthető adatot tartalmazó adathordozót a kezdeményező minősítés céljából haladéktalanul felterjeszti a minősítőhöz. A minősítő a felterjesztés kézhezvételét követő 30 napon belül dönt az adat minősítéséről. Ha a minősítő a határidő lejártáig az adat minősítéséről nem dönt, a nemzeti minősített adat nem jön létre.

Ha az adat a minősítőnél keletkezik, döntését a minősítési javaslat tartalmával megegyező módon köteles írásba foglalni és az adatot minősíteni.

A minősítési eljárás alatt álló adatot a minősítő döntéséig a kezdeményezett minősítési szintre vonatkozó személyi, fizikai, adminisztratív és elektronikus biztonsági szabályok szerint kell kezelni.

A nemzeti minősített adat a minősítő által történő minősítéssel jön létre. A nemzeti minősített adat létrejöttéhez a minősítési jelölés formai követelményeit is be kell tartani.

A minősítő a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság megkeresésére írásban köteles részletesen megindokolni az adat minősítését.

A minősítési jelölés megisméltése

Nem kell új minősítési eljárást lefolytatni, ha a készített adatba saját vagy más minősítő által korábban készített minősített adatot is belefoglalnak, és ennek során további, saját minősítést igénylő adat nem keletkezik. Ebben az esetben a korábban készített minősített adat minősítési jelölését meg kell ismételni, kivéve, ha azt a megisméltetni kívánt adat minősítője megtiltotta. A minősítési jelölés megisméltése esetén biztosítani kell a megisméltett minősített adat azonosíthatóságát és elkülöníthetőségét. Ha a megisméltett minősítési jelölésű adat mellett további, saját minősítést igénylő adat is keletkezik, akkor arra az adatra a minősítési eljárást le kell folytatni.

A minősített irattal kapcsolatos alaki követelmények

A minősített adatot tartalmazó munkapéldányon vagy a kiadmányozott minősített adathordozón – amennyiben arra az adathordozó jellege miatt nincs mód, akkor a külön kísérlapon vagy az elektronikus minősített adattól adminisztratív módon elválaszthatatlan kezelésű elektronikus adatállományban – fel kell tüntetni az alábbiakat:

A minősített adathordozón a Rendőrség Iratkezelési Szabályzatában meghatározott, a nem minősített adathordozókon szereplő elemeken kívül fel kell tüntetni az adathordozó jobb felső részén

- a minősítési szintet;
- a minősítés érvényességi idejét;
- a minősítő nevét, rendfokozatát és beosztását;
- amennyiben alkalmazzák, a különleges kezelési utasítás(oka);
- a példányszámot;
- minősítési jelölés megisméltése esetén „A minősítési jelölés megisméltelve a/.... ikt. számú irat alapján.” szövegrészt;
- a minősítési jelölés megtiltása esetén „A minősítési jelölés megisméltését megtiltom.” szövegrészt.

A szöveg alatt bal oldalon a melléklet:

- számát;
- nyilvántartási számát;
- példányszámát, lapjainak számát;
- minősítési szintjét.

Az adathordozó bal alsó részén az iratkezelési *záradékban*:

- a készített példányok számát;
- a minősített adathordozó példányonkénti lapszámát;
- az egyes példányok címzettjeit név, rendfokozat, beosztás szerint (öt példányig a záradékban, azon felül külön elosztón);
- a készítő személy nevét, rendfokozatát és beosztását, telefonszámát;
- az irat előadói munkakönyvi sorszámát.

További fontos alaki szabály, hogy a minősítési jelölést az irat minden oldalán, felül és alul is, középre pontozva ki kell írni.

A különleges kezelési utasítások

A különleges kezelési utasítások a minősített irat kezelésével kapcsolatos speciális követelményeket írnak elő. A minősített iraton feltüntetett különleges kezelési utasításokban meghatározottaktól csak a minősítő írásbeli engedélye alapján lehet eltérni.

A leggyakrabban alkalmazott különleges kezelési utasítások:

- *sk. felbontásra*;
- *más szervnek nem adható át*;

- *kivonat nem készíthető;*
- *elolvasás után visszaküldendő;*
- *zárt borítékban tárolandó;*
- *nem másolható.*

A különleges kezelési utasítások alkalmazásáról a minősítő dönt az irat sajátosságainak megfelelően.

A minősítés felülvizsgálata

A minősítő, illetve jogutódja köteles *rendszeresen, de legkésőbb 5 évente* felülvizsgálni az általa vagy a jogelődje által készített és a feladat- és hatáskörébe tartozó nemzeti minősített adatot. A minősítő a felülvizsgálatba szakértőt vonhat be.

A felülvizsgálat eredményeként a minősítő, illetve jogutódja a feladat- és hatáskörébe tartozó nemzeti minősített adat

- minősítését fenntartja, ha annak minősítési feltételei továbbra is fennállnak;
- minősítési szintjét csökkenti, illetve a minősítés érvényességi idejét módosítja, ha a minősítés feltételeiben változás történt;
- minősítését megszünteti, ha minősítésének feltételei a továbbiakban nem állnak fenn.

A minősített adatok védelmének alapelvei

Szükségesség és arányosság elve: a közérdekű adat nyilvánosságához fűződő jogot minősítéssel korlátozni csak az e törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén, a védelemhez szükséges minősítési szinttel, a feltétlenül szükséges ideig lehet.

Szükséges ismeret elve: minősített adatot csak az ismerhet meg, akinek az állami vagy közfeladata ellátásához feltétlenül szükséges.

Bizalmasság elve: minősített adat illetéktelen személy számára nem válhat hozzáférhetővé vagy megismerhetővé.

Sérthetetlenség elve: a minősített adatot kizárólag az arra jogosult személy módosíthatja vagy semmisítheti meg.

Rendelkezésre állás elve: annak biztosítása, hogy a minősített adat az arra jogosult személy számára szükség szerint elérhető és felhasználható legyen.

A minősített adat biztonságára vonatkozó általános szabályok

A biztonsági feltételek megteremtése

Minősített adatot kezelni csak a Nemzeti Biztonsági Felügyelet által kiadott engedély alapján lehet (kivéve a korlátozott terjesztésű minősítési szintű adat) akkor, ha az állami vagy közfeladat ellátásához nélkülözhetetlen.

Minősített adathoz hozzáférés

A minősített adathoz (a törvényben meghatározott kivételekkel) kizárólag

- személyi biztonsági tanúsítvánnyal,⁶
- titoktartási nyilatkozattal⁷ rendelkező jogosult felhasználó
- a felhasználói engedélyben⁸ meghatározott rendelkezési jogosultságokkal férhet hozzá.

Minden olyan szervnél, ahol minősített adatot kezelnek, meg kell teremteni a minősített adat védelméhez szükséges, az adat minősítési szintjének megfelelő, a Mavtv.-ben és a végrehajtására kiadott rendeletekben meghatározott *személyi, fizikai, adminisztratív és elektronikus biztonsági* feltételeket.

A minősített adat megismerése

Az érintett a minősítő által kiadott megismerési engedély alapján, személyi biztonsági tanúsítvány nélkül jogosult megismerni *nemzeti minősítésű személyes adatát*. Az érintett köteles a nemzeti minősített adat megismerése előtt írásban titoktartási nyilatkozatot tenni és a nemzeti minősített adat védelmére vonatkozó szabályokat betartani.

A megismerési engedély kiadásáról az érintett kérelmére a minősítő 15 napon belül határoz. A megismerési engedély kiadását a minősítő megtagadja, ha az adat megismerése a minősítés alapjául szolgáló közérdek sérelméhez vezet. A megismerési engedély megtagadását a minősítőnek indokolnia kell.

A megismerési engedély megtagadása esetén az érintett a határozatot közigazgatási perben megtámadhatja. Ha a bíróság a kérelemnek helyt ad, a minősítőt a megismerési engedély kiadására kötelezi. A bíróság az ügyben zárt tárgyaláson jár el. A perben csak olyan bíró járhat el, akinek a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló törvény szerinti nemzetbiztonsági ellenőrzését elvégezték. A felperes, a felperes oldalán érdekeltként részt vevő személy és ezek képviselője a minősített adatot az eljárás során nem ismerheti meg. A perben részt vevő egyéb személyek, valamint azok képviselői a minősített adatot csak akkor ismerhetik meg, ha a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló törvény szerinti nemzetbiztonsági ellenőrzésüket elvégezték.

A minősített adat kezelője az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló törvény alapján az érintettet megillető tájékoztatást megtagadhatja, ha a minősítés alapjául szolgáló közérdeket az érintettnek a személyes adatai kezelésére vonatkozó tájékoztatása veszélyeztetné.

⁶ A személyi biztonsági tanúsítvány az érvényességi idejének lejártáig meghatározza, hogy valamely természetes személy milyen legmagasabb minősítési szintű adat felhasználására kaphat felhasználói engedélyt.

⁷ Titoktartási nyilatkozat: a minősített adat felhasználó vagy megismerő személy nyilatkozata arról, hogy a minősített adat védelmére vonatkozó szabályokat megismerte, és az őt terhelő titoktartási kötelezettséget tudomásul vette.

⁸ Felhasználói engedély: állami vagy közfeladat végrehajtása érdekében a minősítő, illetve a felhasználói engedély kiadására jogosult vezető által, a minősített adat felhasználására jogosult személy részére írásban adott felhatalmazás, a minősített adattal kapcsolatos egyes rendelkezési jogosultságok meghatározásával.

Minősített adat felhasználása büntetőeljárásban

A minősített adat felhasználása a bíróság és az ügyészség által

A büntetőeljárásban az eljáró bíró és ügyész személyi biztonsági tanúsítvány, valamint titoktartási nyilatkozat és felhasználói engedély nélkül használhatja fel a büntetőeljárásban vagy a *büntetőeljárással összefüggésben keletkezett, illetve rendelkezésére bocsátott minősített adatot*.

A minősített adat felhasználása a büntetőeljárásban részt vevő személyek által

A büntetőeljárásban részt vevő személy személyi biztonsági tanúsítvány, titoktartási nyilatkozat és felhasználói engedély nélkül használhatja fel azt a minősített adatot, amelyet *a törvény alapján általa megismerhető ügyirat tartalmaz*.

Az eljáró bíróság, ügyészség és nyomozó hatóság a minősített adat felhasználására jogosult személyt figyelmezteti, hogy a minősített adatot köteles megtartani, valamint arra, hogy a minősített adattal visszaélést a büntető törvénykönyv büntetni rendeli. A figyelmeztetést jegyzőkönyvbe kell foglalni.

Minősített irat felhasználása, tárolása

A „*Bizalmas!*” vagy ennél *magasabb* minősítési szintű minősített adat – az alább meghatározott esetek kivételével – kizárólag I. vagy II. osztályú biztonsági területen használható fel és tárolható.

Kivétel: a katonai, nemzetbiztonsági és *bűnügyi műveletekben* a személyi biztonsági tanúsítvánnyal rendelkező személy személyes felügyelete alatt álló minősített adatot tartalmazó technikai eszköz, valamint a művelet végrehajtásához szükséges minősített adat, a minősített adatot kezelő szerv vezetője vagy a biztonsági vezető által *meghatározott biztonsági intézkedések betartása mellett biztonsági területen kívül is felhasználható*.

- „*Bizalmas!*” vagy annál magasabb minősítési szintű minősített adatot tartalmazó *papíralapú adathordozó – a munkaidőn túli birtokban tartás kivételével – adminisztratív zónában is felhasználható*. Kivétel ez alól a NATO „*Bizalmas!*” vagy annál magasabb minősítési szintű minősített adat, valamint az EU és az EU intézményei „*Szigorúan titkos!*” minősítési szintű minősített adata, amely csak biztonsági területen használható fel.
- A „*Korlátozott terjesztésű!*” minősítési szintű minősített adat biztonsági területen kívül adminisztratív zónában is felhasználható és az adminisztratív zónán belül *zárható irodabútorban, lemezszekrényben is tárolható*.